

*Selvitys puhdasta varallisuusvahinkoa
koskevan sääntelyn
uudistamistarpeesta*

*Selvitys puhdasta varallisuusvahinkoa
koskevan sääntelyn
uudistamistarpeesta*

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-090-3
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILELEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
30.11.2002

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Selvitys	
		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 23.7.2002	
Julkaisun nimi Selvitys puhdasta varallisuusvahinkoa koskevan sääntelyn uudistamistarpeesta			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Selvityksessä selostetaan puhtaan varallisuusvahingon korvaamista koskevaa kansallista sääntelyä ja oikeuskäytäntöä sekä vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n yleissäännöksen että erityissääntelyn osalta. Lainsäädännön kehittämiseksi esitetään neljä päävaihtoehtoa. Selvitykseen sisältyy ehdotuksia vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n uudistamiseksi, erityislakien kehittämiseksi ja sopimusperusteisen korvausvastuun soveltamisalalla huomioon otettavaksi.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) vahingonkorvaus, puhdas varallisuusvahinko			
Muut tiedot Yhteys henkilö oikeusministeriössä Antti Leinonen			
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2002:26		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-090-3
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
30.11.2002

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Utredning	
Mika Hemmo		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 23.7.2002	
Publikation (även den finska titeln) Utredning av behovet av att reformera regleringen som gäller ren förmögenhetsskada (Selvitys puhdasta varallisuusvahinkoa koskevan säätelyn uudistamistarpeesta)			
Publikationens delar			
Referat I utredningen redogörs för den nationella regleringen av och rättspraxis om ersättandet av ren förmögenhetsskada enligt den allmänna bestämmelsen i 5 kap. 1 § i skadeståndslagen och den särskilda regleringen. För utvecklandet av lagstiftningen föreslås fyra huvudalternativ. Utredningen innehåller förslag till en reformering av 5 kap. 1 § i skadeståndslagen, utvecklandet av speciallagar och beaktandet av det avtalsbaserade skadeståndsansvaret.			
Nyckelord Skadestånd, ren förmögenhetsskada			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) Kontaktperson vid justitieministeriet Antti Leinonen			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2002:26		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-090-3
Sidoantal 28	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SAATE

Oikeusministeriö teetti vuonna 1998 ulkopuolisilla asiantuntijoilla selvityksen vahingonkorvauslain uudistamistarpeesta. Selvityksen ja siitä saadun palautteen pohjalta todettiin, että vahingonkorvauslain kokonaisuudistusta ei pidetä yleisesti tarpeellisena. Kokonaisuudistuksen asemesta selvityksessä esille tuotuja asiakokonaisuuksia koskevia muutostarpeita päätettiin selvittää lähemmin vaiheittain useana hankkeena.

Ensimmäisessä vaiheessa ryhdyttiin valmistelemaan henkilövahingon ja elatuksen menetyksen korvaamista koskevien säännösten uudistamista. Henkilövahinkotoimikunnan mietintöön (KM 2001:11) ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen perustuva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2003.

Vuoden 1998 selvityksessä niin sanotun puhtaan varallisuusvahingon korvaamista koskevan sääntelyn uudistamistarvetta sivuttiin vain lyhyesti. Selvityksestä saatu lausuntopalaute osoittaa laajan yhteisymmärryksen vallitsevan siitä, että puhtaan varallisuusvahingon korvattavuutta sopimussuhteen ulkopuolella tulisi tarkemmin selvittää.

Oikeusministeriö antoi kesällä 2002 professori Mika Hemmon tehtäväksi laatia selvityksen, joka valmistui marraskuussa 2002. Oheisen selvityksen ja siitä saadun palautteen perusteella oikeusministeriössä tullaan harkitsemaan, onko ja miltä osin tarvetta ryhtyä valmistelemaan puhtaan varallisuusvahingon korvaamista koskevan sääntelyn uudistamista.

Helsingissä 13 päivänä tammikuuta 2003

Tiina Astola
lainsäädäntöjohtaja

SISÄLTÖ

SAATE.....	2
1. KÄSITTEISTÖ	4
1.1. Yleistä	4
1.2. Henkilö- tai esinevahinkoon liittyvä varallisuusvahinko.....	4
1.3. VahL 5:1 :n mukainen puhdas varallisuusvahinko	4
1.4. Esine- tai henkilövahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko	5
1.5. Varallisuusvahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko	5
2. KOTIMAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ	5
2.1. Vahingonkorvauslain 5:1 :n tausta.....	5
2.2. Vahingonkorvauslain 5:1 :ää koskeva tulkintakäytäntö	7
2.3. Erityislait	9
2.4. Sopimusperusteisen vastuun soveltamisalaa koskeva kehitys	11
3. VARALLISUUSVAHINKOJEN ERITYISASEMAN PERUSTELUT	12
3.1. Yleistä	12
3.2. Toimintavapauden suojaaminen	12
3.3. Vahinkoriskin kohteena olevan henkilöjoukon laajuus ja kokonaisriskin vaikea ennustettavuus	13
3.4. Vahingonkärsijän muita vahinkolajeja korkeampi riskinsietovaatimus	13
3.5. Vakuuttamismahdollisuuteen liittyvät rajoitukset	14
4. VARALLISUUSVAHINKOJEN TYYPILLISET MUODOT.....	15
4.1. Yleistä	15
4.2. Kilpailutoimenpiteet.....	15
4.3. Julkinen arvostelu	15
4.4. Boikotti.....	16
4.5. Immateriaalioikeuksien loukkaaminen.....	16
4.6. Virheellinen informaatio	17
4.7. Luvan tai muun julkisen etuuden evääminen.....	18
4.8. Muita julkisyhteisöjen toimintaa koskevia tilanteita	18
4.9. Rekisterien ylläpitoon liittyvä vastuu	19
4.10. Yhteisöjen hallintoelimiin kuuluvien vastuu	19
4.11. Vastuu arvopaperimarkkinoilla.....	19
4.12. Sopimuksen valmisteluun liittyvä vastuu	20
5. SÄÄNTELYVAIHTOEHDOT.....	20
5.1. Yleistä	20
5.2. Tuottamuskriteeriä korostava malli	21
5.3. Nykytyyppiset vastuun lisäedellytykset.....	22
5.4. Erityislainsäädännön kehittäminen.....	23
5.5. Sopimusvastuun soveltamisalan laajentaminen.....	24
6. EHDOTUKSET	25
6.1. Yleistä	25
6.2. Vahingonkorvauslain 5:1 :n uudistaminen	25
6.3. Erityislait	26
6.4. Sopimusperusteisen korvausvastuun soveltamisala.....	26

1. KÄSITTEISTÖ

1.1. Yleistä

Varallisuusvahinkoja eli taloudellisia vahinkoja tarkasteltaessa on syytä huomata, että varallisuusvahingoista puhutaan useissa oikeudellisen arvioinnin kannalta erilaisissa yhteyksissä. Varallisuusvahingot voidaan oikeudellisen arvostelun kannalta jakaa neljään pääryhmään, joita ovat:

- henkilö- tai esinevahinkoon liittyvä varallisuusvahinko
- VahL 5:1 :n mukainen puhdas varallisuusvahinko
- esine- tai henkilövahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko
- varallisuusvahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko.

1.2. Henkilö- tai esinevahinkoon liittyvä varallisuusvahinko

Henkilö- ja esinevahinkotapauksissa korvausvastuu kohdistuu pääosin vahingon rahassa mitattaviin taloudellisiin seurauksiin, kuten hoitokustannuksiin, ansion menetykseen tai esineen korjauskustannuksiin. Taloudellinen vahinko voi olla oikeudellisen kielenkäytön mukaan välittömän (esimerkiksi hoito- ja korjauskustannukset) tai välillisen (esimerkiksi ansion tai liiketulon menetys). Vahingonkorvauslain mukainen henkilö- ja esinevahingosta suoritettava korvaus käsittää kysymyksessä olevan kaltaiset henkilö- tai esinevahingon kärsineelle itselleen aiheutuneet taloudelliset menetykset. Vahinkolaji ei korvausperusteidensa osalta johda erityisiin ongelmiin.

1.3. VahL 5:1 :n mukainen puhdas varallisuusvahinko

Puhtaasta varallisuusvahingosta on puhuttu silloin, kun taloudellinen vahinko ei ole yhteydessä mihinkään henkilö- tai esinevahinkoon. Vahinko on tällöin kohdistunut suoraan taloudellisiin etuuksiin. Nämä vahinkotilanteet ovat VahL 5:1 :n tarkoittamia taloudellisia vahinkoja, joihin tässä selvityksessä pääosin keskitytään.

Normipohjan erilaisuuden vuoksi esinevahingon ja puhtaan varallisuusvahingon määritelmät ovat tärkeitä. Kokonaisuutena arvioiden voidaan todeta, ettei esinevahingon ja puhtaan varallisuusvahingon rajanveto ole kovinkaan usein aiheuttanut ongelmia. Eräitä rajatapauksia voidaan kuitenkin tunnistaa. Tällaisia ovat tyypillisimmin tilanteet, joissa vahinko ei ilmene fyysisen esineen vioittumisena, mutta vahinkotapahtumalla on kuitenkin liityntä esineeseen. Esimerkkejä ovat:

- tallennusalustalla olevan tiedon tuhoutuminen
- esineen käyttömahdollisuuden menettäminen
- sadon menettäminen tai metsän kasvun häiriintyminen
- tilanne, jossa valmistettavana oleva esine virheellisen informaation tai väärän materiaalin vuoksi valmistuu ominaisuuksiltaan puutteellisenä.

Puhdasta varallisuusvahinkoa koskevan sääntelyn mahdollisen uudistamisen yhteydessä lie-nee syytä arvioida myös sitä, kumpaan ryhmään esinevahingon ja puhtaan varallisuusvahingon raja-alueelle sijoittuvat vahinkotyytit luetaan vahinkolajijaottelussa.

1.4. Esine- tai henkilövahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko

Omana vahinkotyyppinä voidaan erottaa ns. kolmannelle aiheutunut vahinko. Näillä on tarkoitettu sellaisia taloudellisia vahinkoja, jotka ovat syy-yhteydessä jollekin toiselle subjektille aiheutuneeseen henkilö- tai esinevahinkoon. Näissä tapauksissa ensivahingon kärsineen ja seurausvahingon kärsineen välillä on useimmiten sopimussuhde, mutta tämä ei ole välttämätöntä.

Erityisesti vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa kolmannelle aiheutuneisiin vahinkoihin on suhtauduttu varsin korvauskielteiseksi. Pääsääntönä on pidetty sitä, että tällaisia vahinkoja ei korvata lainkaan, ja vastuun on katsottu tulevan kysymykseen vain erityistilanteissa.

Koska aihepiiri on hajanaisen oikeuskäytännön varassa, ei sitä koskevaa oikeustilaa voida kuvata kovinkaan selväpiirteisesti.¹ Kolmannelle aiheutuneita vahinkoja koskevien itsenäisten korvausoppien lähtökohtana on kuitenkin se, että vahinkolajia ei arvioida VahL 5:1 :n perusteella, vaan säädetyn lain ulkopuolisten perusteiden nojalla.

1.5. Varallisuusvahingosta kolmannelle aiheutunut varallisuusvahinko

Neljäntenä taloudellisen vahingon muotona voidaan erottaa kolmannelle aiheutuneen vahingon erityistilanne, jossa ensivahinkokin on puhdas varallisuusvahinko. Kysymys on tällöin siitä, että yhdelle henkilölle aiheutunut henkilö- tai esinevahingosta riippumaton varallisuusvahinko aiheuttaa toiselle varallisuusvahinkoa. Esimerkkinä voidaan ajatella, että määräävän markkina-aseman väärinkäyttö aiheuttaa A:lle liiketulon menetystä, jonka seurauksena A ei kykene suorittamaan velkaansa B:lle.

Nämä vastuutilanteet ovat jääneet oikeuslähdeaineistossa vähälle huomiolle. Kun henkilö- tai esinevahingon seurauksena ilmenevien kolmannelle aiheutuneiden vahinkojen korvaamista on pidetty vahingonkorvauslain sääntöjen mukaista rajoitetumpana, lienee aihetta olettaa, että varallisuusvahingosta kolmannelle koitunut varallisuusvahinko on sidoksissa vielä vaikeammin täyttyviin vastuuedellytyksiin.

2. KOTIMAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ

2.1. Vahingonkorvauslain 5:1 :n tausta

Vahingonkorvauslain 5:1 :n säännös kuuluu seuraavasti:

”Vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta. Milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa ta-

¹ Tuorein esimerkki KKO:n praksiksesta on ratkaisu 1994:94, jossa on ollut kysymys vuoden 1923 ilmailulakiin perustuneesta velvollisuudesta korvata voimalinjan katkeamisen aiheuttaman tuotantokeskeytyksen taloudelliset seuraukset. Ratkaisussa kolmannelle aiheutuneita vahinkoja on arvioitu muun muassa seuraavasti: ”Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa on lisäksi yleisesti lähdetty siitä, että esinevahingosta johtunut taloudellinen seuranaisvahinko korvataan ei ainoastaan esineen omistajalle edellä ilmenneen mukaisesti, vaan myös sille, jolla on rajoitettu esineoikeus esineeseen, kuten käyttö- ja panttioikeuden haltijalle. - - - Epävarmana on sitä vastoin pidetty, missä määrin ja millaisin edellytyksin tällaisen vahingon korvaaminen voi tulla kysymykseen, ellei vahingonkärsijällä ole esineen omistajan tai rajoitetun esineoikeuden haltijan oikeusasemaa.”

pauksissa on erittäin painavia syitä, käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.”

Säännös on edelleen alkuperäisessä muodossaan. Lainkohdan tarkoituksen ja sen soveltamiseen liittyneiden tulkintaongelmien ymmärtämiseksi on syytä tuntea säännöksen soveltamis-historia, koska lainvalmisteluprosessin aikana esitettiin säännöksen muotoilun osalta useita ehdotuksia.

Vahingonkorvauslain valmistelun ensimmäinen kiinnekohta on vuonna 1965 annettu Vahingonkorvauskomitean mietintö (KM 1965:A4). Ehdotus sisälsi säännökset työnantajan ja työn-tekijän sekä lapsen, vanhempien ja mielisairaiden vastuusta. Puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaamiseen ei kiinnitetty huomiota. Työnantajan isännänvastuuta koskenut ehdotettu 1 § käsitti vain henkilö- ja esinevahingon korvaamisen.

Vuonna 1970 julkaistun lainvalmistelukunnan ehdotuksen 1.2 §:ssä puhdas varallisuusvahin-ko määriteltiin nykyistä vastaavalla tavalla. Vahinkolajin todettiin samalla tulevan korvatta-vaksi, kun se on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla. Työnantajan isännänvastuu käsitti ehdotuksen 4:1 :n mukaan henkilö- ja esinevahingot. Puhtaat varallisuusvahingot olivat isän-nänvastuun perusteella korvattavia silloin, kun vahinko on aiheutettu julkista valtaa käytettä-essä tai rangaistavaksi säädetyllä teolla.

Lainvalmistelukunnan ehdotuksen mukaan 1.2 §:n säännös ei kuitenkaan olisi estänyt oikeus-käytäntöä laajentamasta puhtaiden varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuutta painavien syi-den niin vaatiessa.

Hallituksen esityksessä vahingonkorvauslaiksi (HE 187/1973) varallisuusvahinkoja koskeva säännös oli sijoitettu 5 luvun 1 §:ksi. Sisällöltään normi vastasi lainvalmistelukunnan ehdot-tamaa.

”Vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta ja, milloin vahinko on ai-heutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä, myös sellaisesta ta-loudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.”

Lakivaliokunta muutti tämän jälkeen ehdotetun säännöksen muotoon, jonka mukaan puhtai-den varallisuusvahinkojen korvaaminen ei olisi vaatinut lisäedellytyksiä tuottamuksen ohella. Säännösehdotus kuului:

”Vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingoista sekä myös sellaisesta ta-loudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.”

Säännöksen muotoiluun puuttui vielä suuri valiokunta, jonka vaikutuksesta päädyttiin lopulli-seen säännöstekstiin.

Myöhemmän lainkäytön kannalta ongelmallisena on voitu pitää sitä, että lopullista säännös-versiota ei perusteltu lainvalmistelutöissä eikä säännöksen tarkoittamien erittäin painavien syiden tyyppitilanteita selvitetty. Vahingonkorvauslakia valmisteltaessa ei myöskään käyty kovin laajaa keskustelua niistä syistä, joiden vuoksi puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaus-kelpoisuutta haluttiin rajoittaa.²

² Näkyvimmin tällaiseen keskusteluun osallistui lakivaliokunnassa kuultavana ollut professori *Matti Ylöstalo*, joka lähetti suuren valiokunnan puheenjohtajalle kirjeen ilmaistakseen kriittisen suhtautumisensa lakivaliokun-

2.2. Vahingonkorvauslain 5:1 :ää koskeva tulkintakäytäntö

Puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaaminen on vahingonkorvauslain voimaantumisen jälkeen ollut arvioitavana suhteellisen monissa KKO:n prejudikaateissa. Tällaisia ratkaisuja on joitakin kymmeniä. Kaikissa keskeinen problematiikka ei luonnollisestikaan ole liittynyt VahL 5:1 :n mukaisten edellytysten käsittelyyn. Seuraavassa luodaan katsaus nimenomaan niihin ratkaisuihin, joilla on linjattu mainitun säännöksen mukaisten korvausedellytysten tulkintaa.

VahL 5:1 :n tarkoittaman *rangaistavaksi säädetyn teon* osalta oikeuskäytäntöä on kertynyt niukasti. Ratkaisussa KKO 1993:15 on kuitenkin otettu kantaa tilanteeseen, jossa teko (ennakonpidätyksen suorittamatta jättäminen) on ollut teko hetken rikoslainsäädännön mukaan rangaistavaa, mutta ei dekriminialisoinnin vuoksi enää vahingonkorvausasiaa käsiteltäessä. KKO on katsonut lainkohdan korvausedellytysten jääneen tästä syystä täyttymättä.

Julkisen vallan käyttöön liittyviä tapauksia, joissa on arvioitu puhtaan taloudellisen vahingon korvaamista, on suhteellisen monia. VahL 5:1 :n kannalta kiinnostavia ovat kuitenkin vain ne, joissa on prejudisoivalla tavalla otettu kantaa säännöksen mukaiseen julkisen vallan käytön käsitteeseen. Useissa tapauksissa on liikuttu sillä tavoin julkisen vallan ydinalueella, että tunnusmerkistön täytyminen on ollut selvää.

Merkityksellisiä linjauksia ovat etenkin seuraavat:

- Auton rekisteriotteen antaminen on katsottu julkisen vallan käytöksi (KKO 1989:14).
- Valtion työvoimaneuvojan harjoittama paluumuuttoon liittyvää lainsäädäntöä koskevien tietojen antaminen on katsottu julkisen vallan käytöksi (KKO 1989:50).
- Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan turvaamiseen tähänneen rahoitus sopimuksen sisältöä koskevaa julkista tiedottamista ei pidetty julkisen vallan käyttönä (KKO 1999:32). Korvausvastuu puhtaasta varallisuusvahingosta syntyi kuitenkin muilla perusteilla.

Julkisen vallan käyttöä koskeva tulkintalinja on mainituista tapauksista ilmenevällä tavalla ollut laajahko niin, että julkisen vallan käyttö ei ole rajoittunut tilanteisiin, joissa on tehty välittömästi yksilöiden oikeusasemaan vaikuttavia hallintopäätöksiä tai käytetty pakkokeinoja.

Erittäin painavat syyt –tunnusmerkistöä koskevan käytännön suurimman ryhmän muodostavat tilanteet, joissa on arvioitu jollakin tavoin hyvän tavan vastaiseksi luettavaa menettelyä. Erittäin painavien syiden on katsottu olevan olemassa seuraavissa tapauksissa:

- Kun elinkeinonharjoittajan tuotteita oli harhaanjohtavasti ja asiattomasti arvosteltu lehdesä hyvää lehtimiestapaa rikkoen olosuhteissa, joissa vahingon synty on ilmeistä (KKO 1991:79).
- Kun taitotietoa oli käytetty oikeudettomasti tavalla, joka katsottiin sopimattomaksi menettelyksi elinkeinotoiminnassa (KKO 1997:181).³

nan säännösmuotoiluun. Ylöstalon vaikutus säännösvalmisteluun on dokumentoitu hänen julkaisemassaan artikkelissa Lakimies-aikakauskirjassa (1975 s. 283-243). Ylöstalo perusteli tarvetta omaksua lakivaliokunnan esityksen mukaista kapea-alaisemmat korvausperusteet sillä, että esimerkiksi kilpailutoimenpiteillä, työtaisteluilla ja julkisella arvostelulla voidaan aiheuttaa toiselle taloudellisia menetyksiä ilman korvausvastuun syntymistä.

³ Lisäksi tapauksessa KKO 1992:11 yhtiölle on syntynyt korvausvelvollisuus, kun se on mainonnassaan käyttänyt sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua, asiaan kuulumattomia seikkoja sisältävää sopimatonta ilmaisua, joka on ollut omiaan vahingoittamaan toisen elinkeinotoimintaa. Ratkaisussa ei ole suoraan mainittu vahingonkorvauslain säännöksiä vastuuperusteena, vaikka tästä täytyy olla kysymys.

Kaikissa tapauksessa hyvän tavan vastainen menettely ei kuitenkaan ole johtanut erittäin painavien syiden käsilläoloon. Tuotejärjittelyä koskeneessa ratkaisussa KKO 1991:32 yhtiön katsottiin käyttäneen toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa. VahL 5:1 :n tarkoittamia erittäin painavia syitä ei kuitenkaan KKO:n mukaan ollut esitetty, ja varallisuusvahinkoa koskenut korvausvaatimus hylättiin.

Ratkaisun KKO 1991:32 perustelut ovat VahL 5:1 :n tulkinnan osalta niukat, jonka vuoksi on vaikea arvioida, miksi tapauksessa on päädytty korvauskielteiselle kannalle muista hyvän tavan vastaista ja sopimatonta menettelyä koskevista tapauksista poiketen.

Hyvän tavan vastaisuuden ja vahingonkärsijän puolella olevan moitittavuuden punninta on ollut esillä tapauksessa KKO 1983 II 187. Tapauksessa ostoboikotin käynnistäneen ammattijärjestön katsottiin menelleen hyvän tavan vastaisesti, kun se oli menettelyllään puuttunut joukkotoimin työnantajan ja työntekijän väliseen riitaan, jonka varalta työntekijällä oli ollut käytettävänänsä laissa säädetyt oikeuskeinot, ja vaikeuttanut työnantajan elinkeinotoimintaa. KKO kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että työnantajan oli todettu menelleen moitittavasti kyseisen työntekijän irtisanoessaan. Asiassa ei katsottu olleen VahL 5:1 :n mukaisia erittäin painavia syitä varallisuusvahingon korvaamiselle.

Asianajajan vastuuta koskevassa tapauksessa KKO 1992:44 erittäin painavien syiden olemassaoloa on perusteltu asianajajan asemalla ja Suomen Asianajajaliiton sääntöjen mukaisella erityisellä velvollisuudella toimia tunnollisesti. Perusteluissa on tuotu esiin myös vahingonkärsijälle syntyneen perustellun luottamuksen merkitys. Asianajajan asema on KKO:n mukaan asianajajia koskeva hyväksymismenettely ja julkinen valvonta huomioon ottaen antanut perusteen luottaa siihen, että asianajaja täyttää toimissaan tunnollisuusvaatimuksen.

Vuoden 1992 ratkaisun voidaan nähdä sivuavan edellä käsiteltyä hyvän tavan vastaisuutta korvausperusteena, koska asianajaja oli vahinkoa aiheuttaessaan poikennut hyvän asianajajatavan asettamista vaatimuksista. Samalla ratkaisu kuitenkin sisältää VahL 5:1 :n soveltamisen kannalta huomionarvoisen asianajajan erityisaseman ja vahingonkärsijällä olleen luottamuksen painottamisen.

Erittäin painavat syyt –tunnusmerkistö ei sanamuotonsa puolesta rajaa mitään argumentteja mahdollisten korvausvastuuta puoltavien perusteiden ulkopuolelle. Vahingonkorvausoikeudellisessa normistossa muuten vaikuttavat näkökohdat huomioon ottaen saatetaan ajatella, että esimerkiksi tuottamuksen aste, vahingon määrä tai vahingonkärsijän korvaustarve voisivat olla joissakin tapauksissa VahL 5:1 :n tarkoittamia erittäin painavia syitä tai ainakin vaikuttaa osana tätä tunnusmerkistöä. Tällaisia näkökohtia on lain soveltamiskäytännössä käsitelty vain niukasti. Lahjanluonteisen maksusuorituksen vastaanottamista koskeneessa tapauksessa KKO 1991:61 erittäin painavia syitä ei katsottu olleen käsillä. KKO:n mukaan tällaisena korvausperusteena ei voitu pitää yksinään tuottamuksen astetta eikä mahdollisesti tuomittavan korvauksen määrää.

VahL 5:1 :n erittäin painavat syyt –kriteerin soveltamiskäytännöstä voidaan tiivistäen todeta, että hyvän tavan vastainen menettely näyttää olleen varsin voimakas erittäin painavien syiden käsilläoloa puoltava seikka. Asianajajan vastuuta koskevan ratkaisun perusteella voidaan esittää vastuuvollisuuden luottamusta nauttivan aseman ja häneen kohdistuvan valvonnan olevan varallisuusvahinkosuojaan vaikuttavia seikkoja. Muilta osin oikeuskäytännöstä on vaikea hahmottaa vakiintuneita tulkintalinjoja tapausten keskinäisen erilaisuuden vuoksi.

2.3. Erityislait

Erityislainsäädännöllä on Suomen nykyisessä vahingonkorvausnormistossa huomattava merkitys varallisuusvahinkojen korvausperusteena. Erityissäännöksiä, joiden perusteella varallisuusvahingot tulevat korvattaviksi ilman VahL 5:1 :n mukaisia tai muita erityisiä edellytyksiä, on kymmeniä.

Huomata voidaan, että erityislainsäädännön vahingonkorvaussäännöksissä ei läheskään aina ole nimenomaisesti selvitetty, mitä vahinkolajeja silmällä pitäen vastuusäännös on laadittu. Tämä ei kuitenkaan ole aiheuttanut käytännössä mainittavia ongelmia, koska lain sääntelemän toiminnan laadun ja lainsäädännön suojatavoitteiden perusteella on useimmiten selvää, että henkilö- ja esinevahingosta riippumaton varallisuusvahinko on tarkoitettu korvattavaksi.

Seuraavassa luodaan luettelonomainen katsaus aihepiirin kannalta keskeiseen erityislainsäädäntöön. Sopimusoikeudelliseen lainsäädäntöön ei kiinnitetä huomiota, koska sopimuksenulkoiselle vastuulle ominainen puhtaiden varallisuusvahinkojen rajoitettu korvattavuus ei koske sopimussuhteita.

Markkinaoikeudellisia korvaussäännöksiä, joiden perusteella varallisuusvahingot tulevat korvattaviksi, ovat:

- kilpailunrajoituslain 18a §
- viestintämarkkinalain 47 §

Hallintoelimiin kuuluvien henkilöiden vastuuta koskevia säännöksiä ovat:

- yhdistyslain 39 §
- säätiölain 12a §
- avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 2:12
- osakeyhtiölain 15:1 ja 15:3
- osuuskuntalain 20:1 ja 20:2
- luottolaitoslain 97c §
- säästöpankkilain 122 §
- osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain 122 §
- vakuutusyhtiölain 17:1
- eläkesäätiölain 109 ja 110 §

Arvo-osuuksia ja sijoitustoimintaa koskevia säännöksiä ovat:

- arvopaperimarkkinalain 9:2
- sijoitusrahastolain 134, 135 ja 136 §
- kiinteistörahastolain 24 §
- sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 51 §
- arvo-osuustileistä annetun lain 30 ja 31 §

Tiettyjä elinkeinotoiminnan lajeja koskevia vastuunormeja ovat:

- tilintarkastuslain 44 §
- perintälain 15 §
- panttilainauslaitoksista annetun lain 35 §
- kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä annetun lain 14 §

Immateriaalioikeudellisia korvaussäännöksiä ovat:

- toiminimilain 23 §
- tekijänoikeuslain 57 §
- patenttilain 58 §
- hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 37 §
- yksinoikeudesta integroituun piirimalliin annetun lain 38 §
- tavaramerkkilain 38 §
- mallioikeuslain 36 §
- kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain 31 §

Julkisyhteisön toimintaa säänteleviä vastuunormeja ovat:

- syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista suoritettavaa korvausta koskevan lain säännökset
- julkisista hankinnoista annetun lain 8 §

Henkilö- ja jäämistöoikeuden alaan luettavia säännöksiä ovat:

- henkilötietolain 47 §
- holhustoimilain 45 §
- perintökaaren 18:7, 19:19, 21:11 ja 21:16

Turvaamistoimia ja insolvenssimenettelyjä koskevia vastuusäännöksiä ovat:

- oikeudenkäymiskaaren 7:11
- yrityksen saneerauksesta annetun lain 93 ja 94 §
- yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 71 §
- konkurssisäännön 70 §

Muita varallisuusvahinkojen korvaamista tarkoittavia säännöksiä ovat:

- oikeustoimilain 25 §
- maakaaren 7:4 ja 13:6
- tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 13-15 §:n säännökset, jotka ovat muodoltaan vastuuvapaussäännöksiä, ja 25 §
- rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 15 §.

Lainsäädännössä on vain harvoin säännelty varallisuusvahinkojen korvaamista VahL 5:1 :stä poikkeavalla tavalla niin, että korvausvastuulla olisi joitakin muita kuin kyseisen säännöksen mukaisia erityisedellytyksiä tai että vastuu varallisuusvahingosta voisi tietyistä syistä sulkeutua pois. Tähän ryhmään voidaan lukea ympäristövahinkolain 5 §, jonka mukaan puhtaat varallisuusvahingot ovat korvauskelpoisia vähäisiä vahinkoja lukuun ottamatta. Rikoksella aiheutettujen vahinkojen tapauksissa vähäinenkin varallisuusvahinko on korvattava.

Vahinkojen korvaamista koskeva lainsäädäntö tuntee lukuisia erityisiä korvausjärjestelmiä, joissa ei ole kysymys varsinaista vahingonkorvauksesta. Näissä puhtaat varallisuusvahingot on toisinaan rajattu korvausvastuun ulkopuolelle. Esimerkiksi rikosvahinkolain perusteella korvataan henkilö- ja esinevahingosta riippumattomia taloudellisia vahinkoja vain lain 8a.1 §:n mukaisin vaikeasti täyttyvin edellytyksin. Potilasvahinkolain tarkoittamiin potilasvahinkoihin ei lueta hoidon viivästymisen aiheuttamaa ansion menetystä eikä liikennevakuutuslain mukaisena liikennevahinkona pidetä onnettomuuden aiheuttaman liikenteen keskeytymisen seurauksena ilmennyttä kuljetuksen viivästymistä.

2.4. Sopimusperusteisen vastuun soveltamisalaa koskeva kehitys

Varallisuusvahinkojen korvaaminen voi perustua paitsi yleislakina sovellettavan vahingonkorvauslain tai sopimuksenulkoista oikeussuhdetta sääntelevän erityislain säännöksiin myös sopimusoikeudellisiin vastuusääntöihin. Sopimusoikeudellisten normien soveltuessa on pidetty selvänä sitä, että puhtaat varallisuusvahingot ovat korvauskelpoisia ilman erityisedellytyksiä.

Uudemmassa oikeuskehityksessä on runsaasti merkkejä siitä, miten varallisuusintressien korvaussuoja on laajentunut samalla, kun sopimusoikeudellisen vastuunormiston käyttöala on ulottunut uusiin tilanteisiin yli välittömän kahden välisen sopimussuhteen. Tämä kehitys on osaksi tapahtunut lainsäädäntöteitse mutta suurelta osin myös prejudikaatturin kautta.

Seuraavassa ei paneuduta välittömän sopimussuhteen ylittävän sopimusoikeudellisen vastuun yksityiskohtiin, koska tällä ei ole ratkaisevaa merkitystä arvioitaessa sopimusvastuun asemaa varallisuusvahinkojen korvausperusteena. Sen sijaan jäljempänä keskitytään selvittämään, millaisissa oikeussuhteissa ja tilanneryhmissä sopimusoikeudellisen vastuun soveltamisala on tähän mennessä laajentunut.

Säädetyt lain tuntemia vastuutilanteita, joissa varallisuusvahinkoja korvataan sopimusoikeudellisten vastuusääntöjen mukaan välittömän sopimussuhteen puuttumisesta huolimatta, ovat esimerkiksi:

- asuntokauppalain 5:3 :n mukainen asunnon ensimmäisen myyjän virhevastuu asunnon myöhempää ostajaa kohtaan
- asuntokauppalain 5:6 :n mukainen asuntoon kuuluvan laitteen toimittajan vastuu asunnon ostajaa kohtaan
- maakaaren 2:26 :n mukainen kiinteistön ostajan oikeus kohdistaa laatuvirheeseen perustuvia vaatimuksia myyjän edeltäjään, taloelementtien toimittajaan, urakoitsijaan ym. tahoon
- maakaaren 3:2 :n mukainen ostajan oikeus kohdistaa saannonmoitteeseen perustuva vaatimuksensa siihen myyjän edeltäjään, jonka saannossa on ollut virhe
- kuluttajansuojalain 5:31 :n mukainen aikaisemman myyntiportaan virhevastuu kuluttajakaupassa (asiallisesti vastaava vastuusäännös löytyy myös kuluttajansuojalain 8 ja 9 luvuista)
- kuluttajansuojalain 5:32 :n mukainen myyjän sopimuksen täyttämässä apunaan käyttämän elinkeinonharjoittajan vastuu (asiallisesti vastaava vastuusäännös löytyy myös kuluttajansuojalain 8 ja 9 luvuista)
- kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä annetun lain 14 §:n mukainen välittäjän vastuu toimeksiantajan vastapuolta kohtaan.

Vastaavaa kehitystä on tapahtunut myös oikeuskäytännössä:

- Pankin on katsottu vastanneen lahjakirjan laatimista koskevassa toimeksiantannossa tapahtuneen virheen lahjan saajalle aiheuttamasta vahingosta sopimussuhteita koskevien periaatteiden mukaan (KKO 1992:165).
- Pankki on katsottu vastanneen maksutoimeksiantannon suorittamisesta myös maksunsaajaan nähden sopimussuhteita koskevien periaatteiden mukaan (KKO 1994:80).

Tilitoimistoa on pidetty vastuullisena kommandiittiyhtiön perustamissopimuksen laatimisessa tapahtuneesta virheestä myös sellaista toteutetun kauppajärjestelyn osapuolta kohtaan, joka ei

ollut varsinainen toimeksiantaja (KKO 1999:19). Vastuuta on perusteltu sopimussuhteita koskevilla periaatteilla.⁴

Sopimusoikeudellinen vastuu tulee varsinaisen sopimussuhteen puuttumisesta huolimatta kysymykseen edellä esitettyjen esimerkkien perusteella eräissä jakelu- tai sopimusketjutilanteissa sekä eräissä sellaisissa tapauksissa, joissa sopimuksella on selvästi havaittava edunsaaja tai muu sivullisintressentti, jonka asemaan sopimuksen täyttämisen tapahtuva virhe olennaisesti vaikuttaa. Säädetyn lain mukainen sopimusvastuun laajentuminen on liittynyt etupäässä kuluttajansuojatarkoituksiin. Voimassa olevan oikeustilan kannalta onkin epäselvää, missä määrin vastaavia linjauksia voidaan toteuttaa vahinkoa kärsineen yrityksen tai julkisyhteisön eduksi.

3. VARALLISUUSVAHINKOJEN ERITYISASEMAN PERUSTELUT

3.1. Yleistä

Kysymys siitä, miksi puhtaiden varallisuusvahinkojen tulee olla sopimustenulkoisessa vastuussa korvauksellisuuden kannalta eri asemassa kuin henkilö- ja esinevahinkojen, ei saanut osakseen kovinkaan suurta huomiota vahingonkorvauslain valmistelutöissä. Asiaa on kuitenkin tarkasteltu oikeuskirjallisuudessa ja kansainvälisessä keskustelussa. Tämän aineiston perusteella on mahdollista esittää vahinkolajin erityisaseman puolesta yleisesti esiin tuotuja näkökohtia.

3.2. Toimintavapauden suojaaminen

Osaksi varallisuusvahinkojen aiheutuminen liittyy kilpailun ja arvostelun vapauden kaltaisten keskeisten vapauksien käyttöön. Näiden vapauslajien yhteydessä on muistettava, että toiselle vahinkoa aiheuttavat teot voivat olla sallittuja ja yhteiskunnan kokonaisedun mukaisia. Siten omien tuotteiden korkeaa laatua tai edullisuutta korostavilla kilpailutoimilla toiselle saman alan yritykselle asiakasmenetyksiä aiheuttava elinkeinonharjoittaja ei luonnollisestikaan kohtaa vastuuseuraamusta. Sama koskee julkaisun, taide-esityksen, tuotteen tms. kohteen julkista arvostelua, joka kriittisenä voi hyvinkin tuottaa tulon menetyksiä arvioinnin kohteena olevalle.

Edellä mainituissa esimerkkitalanteissa on selvää, että korvausvastuuta ei synny niin kauan kuin kilpailutoimet tai arvostelu täyttävät niitä koskevat lain asettamat sisällölliset vaatimukset. Vastaavasti määräävän markkina-aseman väärinkäyttö tai muu kielletty kilpailutoimenpide tai epäasiallinen arvostelu voi johtaa korvausvelvollisuuteen.

Toimintavapauden suoja toteutuu pitkälti myös tuottamusarvioinnin kautta, koska sallittuna pidettävä vapauksien toiselle vahingollinen käyttäminen ei ole vahingonkorvausnormiston mielessä tuottamuksellista. Varallisuusvahinkojen korvaamiseen liitetyt erityisedellytykset

⁴ KKO on tapauksessa lausunut soveltuvan vastuunormiston osalta seuraavaa, joka kuvastaa yleisemminkin sopimusvastuun laajentumiseen liittyvää ajattelutapaa: ”Pääsääntöisesti toimeksiantosopimus asettaa toimeksisaajalle velvollisuuksia vain toimeksiantajaa kohtaan. Näin ollen esimerkiksi sopimusta laatissaan toimeksisaajalla ei yleensä ole toimimis- tai tiedonantovelvollisuutta toimeksiantajan sopimuskumppaniin nähden. Tätä voidaan perustella muun muassa sillä, että toimeksisaajan päämies suorittaa vastikkeen toimeksiannon hoitamisesta, kun taas toimeksiantajan sopimuspuoli ei ole velvollinen tekemään toimeksisaajalle vastasuoritusta. Toimeksisaajalla voi kuitenkin olla toimimis- tai tiedonantovelvollisuus myös toimeksiantajan sopimuskumppania kohtaan esimerkiksi oman menettelynsä tai tehtävän sisällön perusteella taikka muutoin tehtävän suorittamiseen liittyvistä olosuhteista johtuen. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa toimeksisaaja joutuu sopimussuhteita koskevien periaatteiden mukaisesti vahingonkorvausvastuuseen myös toimeksiantajan sopimuskumppaniin nähden.”

voidaan kuitenkin nähdä ilmauksena pyrkimyksestä korostaa toimintavapauden suojaa niin, että tuottamukselliseksi luettava käyttäytyminen ei automaattisesti johda varallisuusvahingon käsittävään korvausvastuuseen.

3.3. Vahinkoriskin kohteena olevan henkilöjoukon laajuus ja kokonaisriskin vaikea ennustettavuus

Erityisesti kansainvälisessä keskustelussa on painotettu sitä, että sopimuksenulkoisia varallisuusvahinkoja koskevan vastuuriskin suuruus on vahingonaiheuttajan kannalta olennaisesti vaikeammin arvioitavissa kuin henkilö- ja esinevahinkojen tai sopimussuhteissa aiheutettujen vahinkojen kohdalla. Tämä johtuu siitä, että tietyissä varallisuusvahinkotapauksissa vahinko voi kohdata täysin rajoittamatonta henkilöjoukkoa. Näin on esimerkiksi julkisuuteen saatetun tiedon aiheuttaessa vahinkoa. Toisaalta eräissä tapauksissa varallisuusvahinkoon johtavalla teolla on selvästi yksilöity kohde. Tämä koskee esimerkiksi sopimattomalla menettelyllä elinkeinotoiminnassa aiheutettua vahinkoa silloin, kun kielletty menettely suuntautuu nimenomaan määrättyyn kilpailijaan.

Lisäksi yksittäisille vahingonkärsijöille aiheutuvien taloudellisten menetysten suuruus voi olla vaikeasti ennustettavissa. Sopimuksenulkoisissa suhteissa ei ole vastuuriskistä viitteitä antavia kiinnekohtia, jollainen sopimussuhteessa esimerkiksi vastasuorituksen arvo usein on. Informaatiovahingot ovat tässäkin yhteydessä havainnollinen esimerkki. Jos osapuoli on esimerkiksi antanut julkisuuteen sijoituspäätösten pohjana käytettäviä puutteellisia tietoja, on vahingonkärsijän toimintaan nähden sattumanvaraista, kuinka suuriarvoisia taloudellisia ratkaisuja informaatioon perustetaan.

Varallisuusvahingot voivat myös ketjuuntua herkästi niin, että ensimmäiselle vahingonkärsijälle aiheutunut ansion menetys aiheuttaa vahinkoa tämän velkojalle saatavien jäädessä maksamatta tai neuvottelukumppanille sopimuksen jäädessä syntymättä. Ketjuuntumistilanteissa tosin vastuun katkaiseminen voidaan perustaa muihinkin näkökohtiin kuin varallisuusvahinkojen erityisiin korvausedellytyksiin. Sovellettaviksi voivat tulla vahinkojen ennakoitavuutta koskevat periaatteet ja loukatun normin suojatarkoituksen vastuuta rajoittava vaikutus.

Varallisuusvahinkoriskin suuruuden vaikeaan ennalta-arvattavuuteen on kansainvälisessä keskustelussa usein viitattu puhumalla *floodgate*-ilmiöstä. Tällä on tarkoitettu vaaraa siitä, että korvausedellytysten liiallinen väljentäminen voisi johtaa hallitsemattomiin vastuuriskeihin ja oikeudenkäyntien lisääntymiseen. Voimassa olevan oikeustilan kannalta voitaneenkin olettaa, että VahL 5:1 :n säännöksellä on ollut oikeudenkäyntejä ennalta ehkäisevää vaikutusta. Vaikka KKO:n ratkaisuissa ei olekaan kovin monia esimerkkejä vaatimuksista, jotka on hylätty VahL 5:1 :n korvausedellytysten jäätyä täyttymättä, on kuitenkin hyvin mahdollista, että säännöksen olemassaolo on karsinut korvausvaatimuksia jo ennen oikeudenkäyntivaihetta.

3.4. Vahingonkärsijän muita vahinkolajeja korkeampi riskinsietovaatimus

Puhtaat varallisuusvahingot kohdistuvat tavallisimmin elinkeinonharjoittajiin. Usein kysymys on odotusarvon kaltaisesta intressistä eli siitä, että yrityksellä on tietty tulevaisuudessa saatavaa liiketuloa tms. tapahtumaa koskeva positiivinen odotus, joka vahinkotapauksen vuoksi jää toteutumatta. Tällaisten etuuskien suojaaminen vahingonkorvauksen keinoin lienee vahingonkorvausnormiston taustalla olevien arvostusten mukaan vähemmän tärkeää kuin henkilöva-

hinkojen, esinevahinkojen ja eräiden henkilöön kohdistuvien aineettomien vahinkojen hyvittäminen.

Yritystoimintaan kuuluva luonnollinen liikeriski käsittää taloudellisten etuuksien vahingoittumisen ja epäedullisen kehityksen. Vaikka vahingonkorvaustapauksissa puhutaankin tilanteista, joissa vahingon syntyminen on seurausta toisen tuottamuksellisesta käyttäytymisestä, saatetaan ajatella, että liikeriskin realisoitumisesta seuraavan tappion ja puhtaan varallisuusvahingon samankaltaisuus puoltaa varovaista suhtautumista korvausvastuun edellytyksiin.

Argumentaatio ei kuitenkaan ole samassa muodossa vaikutuksellista kaikkien keskenään erilaisten taloudellisten vahinkojen yhteydessä. Ylipäänsä varallisuusvahinkojen korvattavuutta arvioitaessa on pidettävä mielessä, että kysymyksessä on varsin monimuotoisten vahinkotilanteiden ryhmä, jota ei voida kauttaaltaan hallita samojen oikeudellisten argumenttien avulla.

3.5. Vakuuttamismahdollisuuden liittyvät rajoitukset

Modernilla vahingonkorvausoikeudella on suhteellisen monia yhtymäkohtia vakuutustoiminnan kanssa. Nämä yhteydet tulivat osittain esille jo vahingonkorvauslain säätämisen yhteydessä. Eräissä tapauksissa korvausvastuun edellytyksiin voi vaikuttaa se, millaisia vastuuvakuuttamismahdollisuuksia vastuuvollisella on tai miten vastaavasti vahinkoriskin kohteena oleva vahingonkärsijätaho voi suojata etuutensa vahinkovakuutuksella.

Vastuuvakuutuksissa varallisuusvahinkoa koskevaa korvausvöllisyyttä on pidetty henkilö- ja esinevahinkoihin nähden erillisenä riskinä, joka on vakuutuslalla tavattu erottaa itsenäisellä vakuutusotteella katettavaksi. Normaali yritys toiminnan vastuuvakuutukset tai kotivakuutuksiin liittyvät vastuuvakuutukset eivät kata varallisuusvahingoista seuraavaa korvausvastuuriskiä, vaan tämän vastuun vakuuttaminen edellyttää erityistä varallisuusvahingot käsittelevää vastuuvakuutusta. Varallisuusvahinkojen hyvittämiseen tarkoitettavat vastuuvakuutukset ovat yleisiä etenkin asiantuntijapalveluiden tarjoamisessa, jolloin niillä korvataan taitovirheillä aiheutettuja vahinkoja. Sen sijaan useiden muiden varallisuusvahinkotyyppien - kuten kilpailutoimilla, arvostelulla, virheellisellä tiedottamisella tai immateriaalioikeuksien loukkauksilla aiheutettujen vahinkojen - vastuuvakuuttaminen on suhteellisen vaikeaa.

Vakuutuksenantajan vastuuvallintaa ohjaa vastuuvakuuttamisessa se, että varallisuusvahinkojen riskiä pidetään usein taloudellisille vahingoille altistuvan henkilökunnan ja vahinkojen mahdollisen määrän vuoksi vaikeasti ennustettavana. Vakuutuksiin liittyy tästä syystä usein tiukahko vakuutusmäärän rajausta silloin, kun varallisuusvahinkoja koskevan vastuuriskin vakuuttaminen ylipäänsä on mahdollista.

Kokonaisuutena arvioiden voidaan todeta, että varallisuusvahinkoihin liittyvän korvausvastuun muita vahinkolajeja vaikeampi vakuutettavuus saattaa vaikuttaa vastuun laajentamista hillitseväksi näkökohtana. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä huomata se, ettei vahingonkärsijöillä useinkaan ole mahdollisuutta suojata vaaralle altista etuuttaan vahinkovakuutuksella.

4. VARALLISUUSVAHINKOJEN TYYPILLISET MUODOT

4.1. Yleistä

Sopimuksenulkoisissa suhteissa aiheutuvien puhtaiden varallisuusvahinkojen tarkastelussa on syytä huomata, että vahingot ovat niiden aiheutumistavan ja toimintaympäristön suhteen keskenään melko erilaisia. Tästä seuraa, ettei koko varallisuusintressien kenttä ole hallittavissa yhtenäisellä sääntelyllä. Edellä selvitetty erityislainsäädännön runsas voidaan nähdä ilmauksena tilanteiden monimuotoisuudesta.

Seuraavassa tarkastellaan eräitä tyypillisiä tilanteita, joissa varallisuusvahinkojen korvattavuuteen joudutaan ottamaan kantaa, sekä sääntelyyn liittyviä mahdollisia kehittämistarpeita.

4.2. Kilpailutoimenpiteet

Edellä on jo huomautettu kilpailunvapauden vahingonkorvausoikeudellisista ulottuvuuksista ja siitä, että sallitut kilpailutoimet voivat hyvinkin aiheuttaa kilpailijoille menetyksiä ilman kompensatiomahdollisuutta. Kilpailunrajoituslain 18a §:ssä täsmennetään kilpailulainsäädännön kieltämään toimintaan liittyvän vastuun edellytyksiä. Vastuu syntyy, jos elinkeinonharjoittaja on tahallaan tai huolimattomuudestaan rikkonut kilpailunrajoituslain 4-7 §:ien sisältämiä kieltoja tai markkinaoikeuden päätöstä, jolla kilpailunrajoituksella on katsottu olevan kilpailunrajoituslain 9 §:n tarkoittamia vahingollisia vaikutuksia.

Kilpailunrajoituslain mukaisen vastuun syntyedellytyksiä kontrolloivat vastuusäännöksestä ilmenevällä tavalla lain sisältämät yksilöidyt eräitä kilpailunrajoitustyyppisiä koskevat kiellot. Lisäksi vastuu edellyttää tuottamusta, olkoonkin että tuottamusedellytys ei ilmeisesti estä vastuun syntymistä kuin poikkeuksellisesti.

Kilpailunrajoituslain sijasta eräitä kilpailutoimenpiteitä koskeva vastuu voi tulla arvioiduksi vahingonkorvauslain perusteella. Näin käy esimerkiksi silloin, kun kilpailijasta levitetään totuudenvastaisia tietoja. Edellä todetulla tavalla kilpailuteon hyvän tavan vastaisuus sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mielessä on oikeuskäytännössä katsottu varallisuusvahinkojen korvaamiseksi puoltavaksi seikaksi, mutta tämä linja ei ole ollut poikkeukseton.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että kiellettyihin kilpailunrajoituksiin liittyvä vastuu syntyy erityissäännöksen perusteella, kun taas muut sopimattomat kilpailutoimet tulevat arvioiduksi vahingonkorvauslain perusteella. Puhtaiden varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuus voi joutaa epäselvyyksiin jälkimmäisessä tapausryhmässä.

Sopimattomalla kilpailuteolla aiheutetun varallisuusvahingon korvausedellytyksiä on mahdollista selkeyttää lisäämällä VahL 5:1 :n säännökseen hyvän tavan vastaisuus yhdeksi vahinkolajin korvausperusteeksi.

4.3. Julkinen arvostelu

Julkiseen arvosteluun liittyvä vastuu on vahingonkorvauslain mukaista erityislainsäädännön puuttuessa. Problematiikka muistuttaa kilpailutoimia siinä mielessä, että vastuu voi aktualisoida vasta silloin, kun vapauden käytössä on ylitetty hyväksyttävänä pidettävät rajat.

Mahdollinen hyvän tavan vastaisuutta koskeva kriteeri VahL 5:1 :ssä soveltuisi myös julkista arvostelua koskevan vastuun mitoittamiseen.

4.4. Boikotti

Boikottitoimenpiteisiin liittyvät vastuukysymykset ovat tulleet useimmiten esille työtaistelujen yhteydessä. Viimeksi vastuuarvioinnin perusteita on täsmennetty KKO:n ratkaisussa 1999:39, jossa toisen taloudelliseen asemaan vaikuttamista koskeva pyrkimys on todettu saarron luonteeseen kuuluvaksi. Tämä ei sellaisenaan KKO:n mukaan perusta vastuuta, vaan huomioon tulee lisäksi ottaa toimenpiteen hyvän tavan mukaisuus ja käytettyjen keinojen laatu.⁵

Boikottitoimet voidaan laajassa mielessä lukea kilpailutoimien ja julkisen arvostelun kanssa samaan ryhmään. Kaikkien toimintamuotojen kohdalla lähtökohtana on varsin laaja toimintavapaus, jonka mukaan hyväksyttävänä pidettävä toiminta ei johda korvausvastuuseen. Vastuuarvioinnissa painottuu kysymys siitä, milloin boikottitoimenpide on hyvän tavan vastainen tai muuten kielletty.

4.5. Immateriaalioikeuksien loukkaaminen

Immateriaalioikeuksien suojaan liittyvää vahingonkorvausvastuuta on vakiintuneesti säännelty erityislainsäädännössä. Yleisestä vahingonkorvausoikeudesta erottuva sääntelyn ominaispiirre on lisenssimaksutyypin hyvityksen ja vahingonkorvauksen erottaminen.

Esimerkiksi tekijänoikeuslaissa, jonka rakennetta muu immateriaalioikeudellinen lainsäädäntö pääosin seuraa, on säädetty ensinnäkin kohtuullisesta hyvityksestä, jonka teosta tekijänoikeuslain vastaisesti käyttänyt on velvollinen suorittamaan (57.1 §). Toiseksi laissa otetaan kantaa tahallisiin ja tuottamuksellisiin lainvastaisen käytön tilanteisiin, joissa käyttäjä on velvollinen suorittamaan korvauksen kaikesta muustakin menetyksestä sekä kärsimyksestä ja muusta haitasta (57.2 §). Rikoslain 49:1 :n tai tekijänoikeuslain 56a §:n vastaiseen käyttöön syyllistyneen vastuusta on myös säädetty erikseen. Korvauspiiri on näissä tapauksissa sama kuin 57.2 §:n mukaisissa tilanteissa (57.3 §). Lopuksi tekijänoikeuslaissa säädetään vielä vahingonkorvauslain olevan voimassa tekijänoikeuslain mukaisen erityissääntelyn lisäksi (57.4 §).

Immateriaalioikeuksien loukkaustilanteissa varallisuusvahinkojen korvaaminen ei herätä epäselvyyksiä. Kun säännökset on nähtävä olennaisena osana aineettomien oikeuksien kokonaisuutta, ei niihin muutenkaan ole aihetta puuttua yleisen vahingonkorvausoikeuden uudistamisen yhteydessä.

⁵ Vastuuedellytysten sisältöä on ratkaisussa täsmennetty muun muassa seuraavasti: ”Työmarkkinoilla painostustoimenpiteenä toisinaan käytetty saarto voi olla kielletty, jos se kohdistuu työtaistelutoimenpiteenä voimassa olevaan työehtosopimukseen tai se on muutoin lainvastainen. Lähtökohtaisesti saarto on muutoin yleisestä toimintavapaudesta johtuen Suomessa sallittu. Saarron tavoitteista ja myös käytetyistä menettelytavoista riippuu, onko sitä tällöin pidettävä hyväksyttävänä vai ei. Työntekijöitä edustavilla järjestöillä on siten yleensä oikeus ryhtyä ostosaartoon keskeisten tavoitteittensa saavuttamiseksi. Edes se, että saarto kohdistuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöihin nähden kolmanteen osapuoleen, ei vielä merkitse sitä, että toimenpide olisi kielletty ja että siitä aiheutuisi velvollisuus korvata saarrosta aiheutunut taloudellinen vahinko. Myös korkeimman oikeuden käytännössä ostosaartoa on pidetty periaatteessa luvallisenä. Saarron on kuitenkin katsottu voivan aiheuttaa velvollisuuden siitä johtuneiden taloudellisten vahinkojen korvaamiseen silloin, kun toimenpide on ratkaisuisa selostetuista syistä ollut hyvän tavan vastainen ja siis oikeudenvastainen (KKO 1983 II 187, 1985 II 118, 1987:85, 1987:86).”

Vahingonkorvauslain mukainen sääntely tulee sovellettavaksi immateriaalioikeusloukkauksia muistuttavissa tilanteissa vain silloin, kun loukattu oikeus ei nauti immateriaalioikeudellisen lainsäädännön mukaista suojaa, vaikka jossain määrin muistuttaakin suojan kohteita. Kysymys voi olla esimerkiksi liikesalaisuuksien suojan loukkaamisesta tai toiselle kuuluvan taitotiedon oikeudettomasta hyödyntämisestä (ks. esimerkiksi KKO 1997:181).

4.6. Virheellinen informaatio

Informaatiovirheistä johtuvien vahinkojen merkityksen voidaan ennustaa lisääntyvän tulevaisuudessa. Tiedonantovirhetapauksista merkittävää osaa arvioidaan sopimusoikeudellisten vastuunormien perusteella. Asianmukaisten tietojen antaminen voi olla suoritusvelvollisen osapuolen keskeisin velvoite, kuten on tyypillisesti aineettomia asiantuntijapalveluita tarjottaessa. Lisäksi tiedonantovelvollisuus on monesti sivuvelvoitetyyppinen niin, että osapuolen on annettava tietoja sopimuksen kohde-esineen ominaisuuksista tai sopimuskumppanin oikeuksista ja velvollisuuksista.

Sopimusperusteisen tiedonanto- tai neuvontavelvollisuuden rikkominen voi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen, mutta etenkin sivuvelvoitteita koskevilla tiedonantovirheillä on muitakin vaikutuksia. Sopimuksen sisältö saattaa esimerkiksi määräytyä puutteelliset tiedot saaneen osapuolen perusteltujen odotusten mukaan.

Sopimuksenulkoiseen vastuuseen liittyvät tiedonantotilanteet koskevat vastikkeetonta informaation tarjontaa, koska tiedosta maksettava vastasuoritus siirtää oikeussuhteen sopimusvastuun piiriin. Sopimuksenulkoisissa suhteissa informaatiovastuu saattaa tulla arvioitavaksi esimerkiksi silloin, kun yhteisön tai yksityishenkilön internet-sivuilla tarjotaan erilaista tietoa. Tällaisen informaation kohdealueet voivat olla hyvin monimuotoisia sijoitusneuvoista terveydenhoito-ohjeisiin tai rakentamisratkaisuja koskevaan tietoon.

Kun internetissä jaettavan tiedon lähteet ovat varsin moninaisia ja tietojen esittäjien asiantuntemus saattaa olla vaihteleva, voidaan olettaa internetissä liikkuvan runsaasti myös sellaista puutteellista informaatiota, johon luottaminen on omiaan aiheuttamaan varallisuusvahinkoja.

Vastikkeettomaan tietoon suhtautumisen osalta peruskysymys on se, katsotaanko ilmaiseksi tietoa levittävän vastuu suppeammaksi kuin maksua vastaan informaatiota tarjoavan. Myönteistä vastausta voitaneen yleisesti ottaen puoltaa, vaikka onkin huomattava, että vastikkeeton tiedon tarjonta saattaa eräissä tapauksissa pohjautua kaupallisiin päämääriin. Sananvapauden ja tiedon saatavuuden turvaamiseksi lienee paikallaan, että ilmaiseksi tarjottavaan informaatioon ei liity kovin helposti realisoituvaa vastuuta. Internetissä levitettävän tiedon osalta on vielä huomattava, että sen käyttäjien lukumäärää ja tästä johtuvaa vahinkoriskin suuruutta ei kyetä ennakoimaan, ainakaan ellei tiedon saantia rajoiteta rekisteröitymisvaatimuksella.

Tiedon käyttämisessä myös vastaanottajalta on monesti aihetta edellyttää kriittisyyttä. Näin on etenkin siinä tapauksessa, että tiedon tuottajaa ei asemansa puolesta voida epäilyksittä pitää asiantuntijana. Tiedonantovirhetapauksiin voi siten liittyä myötävaikutuksen kaltaista menettelyä.

VahL 5:1 :n kaltaiset vastuun lisäedellytykset ovat hyvinkin tarpeellisia, mikäli vastikkeetonta tietoa tarjoavan vastuuta halutaan lieventää pelkän tuottamuskriteerin mukaisesta. Virheellisen informaation tapauksissa tuottamus lienee suhteellisen usein käsillä, koska asiantuntevalta

tiedon tarjoajalta voidaan vaatia huolellisuutta tiedon oikeellisuuden varmistamisessa. Vastaavasti vähemmän kompetentti tiedon levittäjä saattaa altistua ryhtymistuottamuksen kaltaiselle moitteelle siitä, että hän on tarjonnut julkisesti sellaista tietoa, jonka arviointiin hänellä ei ole ollut riittävää asiantuntemusta.

Julkisesti levitettävän vastikkeettoman tiedon kohdalla saatetaan pohtia esimerkiksi sitä, tulisi siko vastuu rajoittaa kaikkein törkeimpiin tuottamuksen asteisiin. Hyvän tavan mukaisuutta koskeva kriteeri, joka muuten on koettu käyttökelpoiseksi monissa varallisuusvahinkotapauksissa, ei vaikuta yhtä sovelialta informaatiokysymysten arviointiin.

Informaatiovastuuseen liittyy siinä määrin muista VahL 5:1 :n alaan kuuluvista varallisuusvahinkotapauksista poikkeavia piirteitä, että sen erillistä sääntelyä on syytä harkita.

4.7. Luvan tai muun julkisen etuuden evääminen

Julkisen vallan käyttöön liittyviä vastuukysymyksiä ovat vastuu lupahakemuksen tai taloudellista tai muuta etuutta koskevan hakemuksen perusteettomasta hylkäämisestä. Eräissä tilanteissa sisällöltään virheellisen luvan myöntäminen voi lisäksi aiheuttaa vahinkoa muulle henkilötaholle, kuten naapurille (ks. esimerkiksi KKO 1998:9). Viranomaislupia ja julkisia etuuksia koskevissa tapauksissa ollaan selvästi julkisen vallan käytön ydinalueella, eikä VahL 5:1 :n korvausedellytysten soveltuminen siten tuota ongelmia.

Vastuun rajat määräytyvät siten ensisijaisesti tuottamusarvioinnin perusteella. Viranomaisen aikaisempi soveltamiskäytäntö voi myös näissä yhteyksissä antaa tukea harkinnalle.

Siinä tapauksessa, että kansalaiselle on lainsäädännössä taattu oikeus tiettyyn palveluun tai etuuteen, tämän saamatta jääminen voi johtaa korvausvelvollisuuteen ilman että tuottamusta juuri voidaan tehokkaasti kiistää (ks. esimerkiksi KKO 2001:93). Tapausryhmän arvioinnissa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, miten etuuden saamista koskevat edellytykset on määriteltävä ja missä määrin esimerkiksi käytettävissä olevat resurssit on otettu huomioon.

Varallisuusvahinkojen korvaamisen edellytyksiin ei tilanneryhmässä liittyne muutostarpeita.

4.8. Muita julkisyhteisöjen toimintaa koskevia tilanteita

Tuomioistuimen sisällöltään virheellinen päätös aiheuttaa helposti osapuolelle varallisuusvahinkoja perusteettomina maksuvelvollisuuksina tai oikeutettujen vaatimusten hylkäämisinä. Vastuu lainkäyttöpäätöksistä on kuitenkin vahingonkorvauslaissa asetettu selvään erityisasemaan. Vastuun rajoittaminen ei tältä osin tapahdu varallisuusvahinkojen korvausedellytysten perusteella, vaan VahL 5:1 :n julkisen vallan käyttö koskeva kriteeri täyttyy tuomioistuimen toiminnassa. Sen sijaan VahL 5:5 :een on otettu erityinen prosessinedellytysluonteinen säännös siitä, ettei tuomioistuimen päätöstä koskevaa korvauskannetta saa nostaa, ellei päätöstä ole muutettu tai kumottu tai päätöksen tehnyttä ole todettu syylliseksi virkarikokseen. Vastuunormistoa täydentää VahL 5:4 :n säännös, jossa valtion viranomaisen virheellisen menettelyn johdosta vahinkoa kärsineelle asetetaan muutoksenhakuvaatimus.

Erityisenä julkista valtaa koskevan vastuun muotona voidaan mainita korvausvelvollisuus, joka syntyy jäsenvaltiolle silloin, kun jäsenvaltio rikkoo EY-oikeutta yksityisen EY-oikeuden mukaisia oikeuksia loukkaavalla tavalla. Vastuutapauksia on arvioitu eräissä yhteisön tuomioistuimen tuomioissa.

4.9. Rekisterien ylläpitoon liittyvä vastuu

Tietorekisterien sisältämien tietojen virheellisyys saattaa aiheuttaa varallisuusvahinkoja informaatioon luottaville. Rekisteritietoja koskevat vastuukysymykset voivat oikeudellisesti jäsentyä eri tavoin. Eräissä tapauksissa aihepiiri on erityislaililla säännelty, toisinaan kysymys on sopimukseen perustuvasta informaation vastaanottamisesta ja kolmanneksi rekisterin ylläpito ja sen sisältämien tietojen antaminen saatetaan katsoa julkisen vallan käytöksi, jolloin VahL 5:1 :n korvausedellytykset täyttyvät tällä perusteella.

Rekisterejä koskevaa erityislainsäädäntöä kehitettäessä on syytä kiinnittää huomiota myös vahingonkorvausaspekteihin. Varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuutta tuskin lainsäädännöllä koskaan poistetaan, kun huomioon otetaan vahinkolajin merkitys rekisterien käytön kannalta, mutta vastuuedellytyksiä saatetaan muuten täsmentää esimerkiksi rekisterinpitäjän huolellisuusvaatimuksen tai asiakkaalle itselleen asettavien tiedon käyttöä koskevien vaatimusten suhteen.

Varallisuusvahinkojen korvausedellytykset voivat herättää epätietoisuutta silloin, kun rekisteritoimintaa ei pidetä julkisen vallan käyttönä eikä osapuolten välillä ole myöskään sopimussuhdetta (rekisteritiedon luovutus ei ole vastikkeellista). Nämä tapaukset saatetaan nähdä edellä käsitellyn virheellistä tietoa koskevan vastuun yhtenä alalajina, ja vastuuta tulisikin ilmeisesti lähestyä samojen argumenttien perusteella.

4.10. Yhteisöjen hallintoelimiin kuuluvien vastuu

Yhteisöoikeudellisessa lainsäädännössä on annettu omat säännöksensä hallintoelinten vastuusta. Tällaista sääntelyä on aikaisemmin esitetystä säännösluettelosta ilmenevällä tavalla lukuisten yhteisötyyppien osalta. Sääntelyssä on monesti eriytetty vastuuedellytyksiä tarkasteltavan vahinkotilanteen mukaan, mitä osoittaa esimerkiksi osakeyhtiölain 15:1 :n sisältämä jako yhtiöön ja muihin henkilöihin kohdistuvaan vastuuseen.

Hallintoelinten vastuusäännöt sääntelevät keskeisiltä osin varallisuusvahinkojen korvaamista. Vahingonkorvauslaila ei erityissääntelyn vuoksi ole sillä tavoin merkittävää roolia aihepiirin kannalta, että tähän tapausryhmään tulisi kiinnittää huomiota VahL 5:1 :n mahdollisessa uudistamisessa.

KKO:n viimeaikaisessa prejudikatuurissa on lisätty yksi ulottuvuus osakeyhtiölain 15 luvun mukaiseen vastuuseen. KKO on katsonut, että vastuuvollisten vastuu saattaa perustua myös yleisiin vahingonkorvausoikeudellisiin periaatteisiin ja etteivät osakeyhtiölain säännökset syrjäytä esimerkiksi toimitusjohtajan velvollisuutta korvata rikollisella teolla aiheuttamansa vahinko ulkopuoliselle (KKO 1998:115 ja 1999:27). Tämä praxis on saanut aikaan tiettyä epäselvyyttä kyseisten yleisvahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden sisällön suhteen. Aihealueen sääntely kuuluu kuitenkin ensisijaisesti osakeyhtiölain yhteyteen.

4.11. Vastuu arvopaperimarkkinoilla

Arvopaperimarkkinoilla tapahtuvaan toimintaan liittyvät vahingot ovat puhtaita varallisuusvahinkoja. Vastuuarviointia saatetaan joutua tekemään erilaisten vastuuperusteiden nojalla. Kysymys voi olla välitys- tai omaisuudenhoitopalvelun tapaan sopimussuhteesta, yrityksen listautumiseen liittyvistä vahingoista tai kielletyllä menettelyllä sopimuksenulkoiselle taholle

aiheutetusta vahingosta. Tyypillistä on, että tiedonantovelvollisuuksien sisältö ja täyttäminen ovat keskeisessä asemassa arvioitaessa mahdollista korvausvastuuta.

Sääntelyn kannalta arvopaperimarkkinat ovat itsenäinen alueensa. Vastuu määräytyy joko arvopaperimarkkinain, sijoituspalveluyrityksistä annetun lain tai muun arvopaperioikeudellisen erityislain perusteella. Sopimussuhteessa aiheutuvien vahinkojen osalta sopimuksen sisältö ja sopimusoikeudelliset säännöt muodostavat luonnollisesti ensisijaisen lähteen.

Vahingonkorvauslain merkitys arvopaperimarkkinoilla tapahtuvien vahinkojen kannalta on siinä määrin vähäinen, ettei aihepiiriin liene tarvetta kohdistaa laajempaa huomiota yleislakia mahdollisesti tarkistettaessa.

4.12. Sopimuksen valmisteluun liittyvä vastuu

Sopimusneuvottelut ja muut sopimuksen päättämiseen tähtäävät valmistelutoimet voivat aiheuttaa merkittäviä kustannuksia. Pääsääntönä on pidetty sitä, että neuvotteluihin ryhtyvän on tiedostettava neuvottelujen tuloksettomuutta koskeva riski ja että tarpeettomiksi käyneistä valmistelukustannuksista ei siten saa korvausta neuvottelukumppanilta. Eräiden sopimattomien menettelytapojen on kuitenkin katsottu johtavan korvausvelvollisuuteen, joka käsittää hyödyttömiksi jääneet kustannukset.

Sopimuksen valmisteluun liittyvän vastuun on luonnehdittu oikeussystemaattisesti sijoittuvan sopimuksenulkoisen ja sopimusperusteisen vastuun raja-alueelle. Julkisten hankintojen kohdalla oikeusperuste vastuuarvioinnille löytyy julkisista hankinnoista annetusta laista, mutta muuten neuvotteluvastuu on lailla sääntelemätön aihepiiri.

Sopimuksen valmisteluun liittyvät vahingot ovat nimenomaan varallisuusvahinkoja, joten vahinkolajin korvauskelpoisuus on edellytyksenä neuvotteluvastuulle. Sopimuksentekotuo- tamusta koskevassa harvalukuisessa oikeuskäytännössä ei ole avoimesti sovellettu vahingonkorvauslakia, vaan vastuuta on arvioitu muuten (ks. KKO 1978 II 4, 1984 II 181 ja 1999:48). Neuvotteluvastuu onkin siinä määrin sopimusoikeudellisesti väritynyt tapausryhmä, että sitä tuskin on aihetta pyrkiä sääntelemään vahingonkorvauslain avulla. Mikäli asiasta haluttaisiin antaa säännöksiä, oikeustoimilaki olisi luontevampi paikka, koska vastuuperusteilla on nimenomaan vahva yhteys sopimuksen syntymekanismiin. Huomata voidaan myös, että neuvottelutuottamus on otettu osaksi sopimusoikeuden kansainvälisiä periaatekokoelmia, mikä sekin ilmentää pyrkimystä erottaa vastuutilanteet normaalista sopimuksenulkoisesta vastuusta.

5. SÄÄNTELYVAIHTOEHDOT

5.1. Yleistä

Seuraavassa esitetään neljä periaatteessa mahdollista päävaihtoehtoa, joiden avulla varallisuusvahinkojen korvaamista koskevaa lainsäädäntöä voidaan kehittää.

Ensimmäinen malli korostaisi tuottamusedellytyksen merkitystä nykyiseen oikeustilaan nähden, mikä vastaavasti olisi omiaan vähentämään Vahl 5:1 :n mukaisten korvausedellytysten roolia.

Toinen vaihtoehto perustuisi nykytyyppiselle sääntelyratkaisulle, jossa vastuu edellyttää tuottamusta ja VahL 5:1 :n tapaan tiettyjä lisäedellytyksiä. VahL 5:1 :n kriteeristön uudistaminen on luonnollisesti mahdollista osana tätä sääntelytapaa.

Kolmas mahdollinen lähestymistapa olisi erityislainsäädännön merkityksen lisääminen ja pyrkimys selventää varallisuusvahinkojen korvattavuutta erityislainsäädäntöä kehittämällä siltä osin kuin voimassa olevassa erityissääntelyssä on aukkoja.

Neljäs kysymykseen tulevista vaihtoehdoista on sopimusperusteisen vastuun soveltamisalan laajentaminen, jonka on edellä todettu toimivan rinnakkaisena mahdollisuutena varallisuustressien suojan laajentamisessa. Sopimusperusteisen vastuun soveltamisala lienee kuitenkin vaikea lainsäädäntökohde eikä kaikkia varallisuusvahinkotapauksia missään tapauksessa voitaisi kattaa sen avulla.

Mainittujen vaihtoehtojen osalta on huomattava, että ne eivät kaikilta osin ole toisensa poisulkevia. Ensimmäinen ja toinen vaihtoehto edustavat toisistaan poikkeavia peruslähtökohtia vahingonkorvauslain kehittämisessä, joten niiden yhtäaikainen soveltaminen ei ole mahdollista. Sen sijaan esimerkiksi toinen vaihtoehto voidaan yhdistää myös kolmanteen ja neljänteen, mikä itse asiassa pitkälti vastaa sitä oikeuskehitystä, jota vahingonkorvauslain säätämisen jälkeen on tapahtunut oikeuskäytännössä.

5.2. Tuottamuskriteeriä korostava malli

Nykyistä vahvemmin tuottamuksen merkitykselle rakentuva varallisuusvahinkoja koskeva korvaussääntely voitaisiin periaatteessa toteuttaa kahdella tavalla.

Jos varallisuusvahinkojen korvattavuutta haluttaisiin laajentaa, voitaisiin periaatteessa harkita luopumista VahL 5:1 :n kaltaisista lisäedellytyksistä. Tällöin vastuun rajat määräytyisivät suoraan tuottamusarvioinnin perusteella. Edellä käsitelty toimintavapauden suoja toteutuisi sen kautta, että sallittua käyttäytymistä ei voitaisi lukea tuottamukselliseksi, vaikka tiedossa olisikin, että menettely aiheuttaa vahinkoa toiselle.

Varallisuusvahinkoja koskevassa keskustelussa ei ole juuri esitetty, että nykyinen sääntely johtaisi liian kapea-alaiseen varallisuusvahinkojen hyvittämiseen. Pelkän tuottamuskriteerin varaan rakennettu korvausnormisto voisi myös johtaa niihin haittoihin, joita edellä on käsitelty jaksossa 3.3. Sääntelyvaihtoehto ei kokonaisuutena arvioiden kuulune ensisijaisesti harkittaviin, eikä sitä jäljempänä käsitellä laajemmin.

Toinen tapa vahventaa tuottamuksen merkitystä olisi lähteä siitä, että VahL 5:1 :n korvausedellytysten sijasta siirryttäisiin normistoon, jossa varallisuusvahingot olisivat korvauskelpoisia vain tiettyjen tuottamusasteiden ollessa käsillä. Tämän mukaan varallisuusvahinkojen korvaaminen voisi edellyttää esimerkiksi sitä, että aiheuttaminen on ollut tahallista tai törkeän huolimaton. Sääntelyvaihtoehto ei ilmeisesti saisi aikaan ongelmia toimintavapauden suojan kannalta, koska hyväksyttävän menettelyn tapauksissa tuottamusta ei olisi lainkaan, vaikka toiminta sinänsä olisikin tietoista myös vahinkoseuraamusten suhteen.

Törkeän ja sitä lievemmän tuottamuksen rajanveto on ratkaisevassa asemassa eräissä vahingonkorvausoikeudellisissa kysymyksissä. Tällaisia ovat esimerkiksi VahL 5:4a :ssa säännelty surmansa saaneen omaisten oikeus korvaukseen kärsimyksestä sekä vastuunrajoitusten sitovuus sopimussuhteissa. Oikeuskäytännössä onkin kehittynyt suuntaa-antavia linjauksia törke-

än huolimattomuuden arvioinnin suhteen, mutta tuottamusasteiden rajat ovat kuitenkin useissa käytännön tilanteissa harkinnanvaraisia.

Kokonaisuutena arvioiden ei liene syytä siirtyä tuottamusastetta painottavaan sääntelytapaan. Suomessa ei ole kokemusta tällaisesta sääntelystä varallisuusvahinkojen yhteydessä, eikä VahL 5:1 :n soveltamiskäytäntö osoita erityistä tarvetta vahventaa tuottamuksen merkitystä. Mikäli VahL 5:1 :ssä säilytetään nykyinen ”erittäin painavat syyt” –tunnusmerkistö tai sitä vastaava yleislausekkeenomainen korvausperuste, voi tuottamuksen aste tarpeen niin vaatisa tulla otetuksi huomioon tämän tunnusmerkistön osana. Jos taas teon hyvän tavan vastaisuus mainitaan suoraan VahL 5:1 :n säännöksessä, saattaa tämäkin osaltaan vaikuttaa niin, että varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuus törkeän moitittavuuden yhteydessä vahventuu. Hyvän tavan vastaisuudella ja törkeällä tuottamuksella lienee usein yhtymäkohtia, vaikka samasta oikeusilmiöstä ei olekaan kysymys.

5.3. Nykytyyppiset vastuun lisäedellytykset

VahL 5:1 :n säännös on sanamuotonsa puolesta avoin varsin monille tulkintavaihtoehdoille. Edellä todettu lainvalmisteluaineiston aukollisuus on osaltaan lisännyt säännöksen epäselvyyttä. Ajateltavissa onkin, että vahingonkorvauslain varallisuusvahinkoja koskeva sääntely perustetaan jatkossakin nykytyyppisesti tuottamukseen varsinaisena vastuuperusteena ja VahL 5:1 :n säännökseen vahinkolajikohtaisena lisäedellytyksenä, mutta että VahL 5:1 :n sisältöä pyritään muotoilemaan tarkemmaksi.

Rangaistavaksi säädetty tekoa ja julkisen vallan käyttämistä koskevilta osin VahL 5:1 :een ei kohdistune muutostarpeita. Erittäin painavat syyt –kriteerin osalta voidaan puolestaan esittää kaksi kysymystä.

Ensimmäinen näistä on se, välittääkö ilmaisu ”erittäin painavat syyt” oikean kuvan siitä, kuinka kapea-alaiseksi varallisuusvahinkojen korvaaminen on tarkoitettu. Laissa käytetty terminologiahan on tältä osin hyvin voimakasta ja viittaa siihen, että vahinkolajin korvaaminen edellyttää todellakin poikkeuksellisia syitä. Mahdollista on harkita tämän sanavalinnan tarkoituksenmukaisuutta. Kysymykseen tulevia hieman lievemmin korvauskelpoisuutta rajavia kielellisiä valintoja voisivat olla esimerkiksi ”erityiset syyt” tai ”painavat syyt”. Todeta voidaan kuitenkin, ettei VahL 5:1 :n soveltamiskäytäntöön tietävästi ole kohdistunut kritiikkiä, jonka mukaan varallisuusvahinkojen korvausedellytykset olisi määritelty liian suppeiksi. Välttämätöntä tarvetta sanamuodon tarkistamiseen ei siten näytä olevan.

Toinen kysymys on se, pyritäänkö erittäin painavat syyt –kriteerin tai sitä vastaavan yleislausekkeenomaisen tunnusmerkistön lisäksi täsmentämään joitakin uusia korvausperusteita säännöstekstissä. Tässä suhteessa ensisijainen ehdotus on VahL 5:1 :n soveltamiskäytäntö huomioon ottaen se, että hyvän tavan vastainen menettely lisättäisiin lainkohdassa mainittujen perusteiden joukkoon. Tällä olisi lähinnä oikeustilaa selventävä vaikutus, eikä kriteerin ottamisella lakitekstiin todennäköisesti olisi mainittavaa korvausperusteiden käyttöalaa koskevia vaikutuksia. Edellä todetulla tavalla KKO:n prejudikaaturissa on tosin yksittäinen ratkaisu, jossa varallisuusvahingot käsittävää vastuuta ei ole VahL 5:1 :n perusteella syntynyt, vaikka kysymyksessä on ollut sopimaton menettely elinkeinotoiminnassa.

Tarkoitettu hyvän tavan vastaisuus voisi käsittää ainakin seuraavat tilanneryhmät:

- sopimattoman menettelyn elinkeinotoiminnassa

- muun oikeusjärjestyksen ja vallitsevien arvostusten perusteella hyvän tavan vastaiseksi katsottavan käyttäytymisen
- poikkeamisen eräistä ammattialojen tapaohjeissa määritellyistä hyvän tavan vaatimuksista.

Viimeksi mainitun kriteerin osalta lienee syytä tiettyyn varovaisuuteen. Kaikkia eri alojen hyvää ammattitapaa tms. koskevia säännöstöjä ei liene syytä tulkita niin suoraviivaisesti, että niistä poikkeaminen olisi aina korvausvastuun laukaisevaa hyvän tavan vastaisuutta. Eräät poikkeamat ammatillisen hyvän tavan vaatimuksista saattavat olla suhteellisen vähäpätöisiä ja esimerkiksi huomaamattomuudesta johtuvia. Lisäksi saatettaisiin luoda negatiivisia kannustimia ammattialojen tapanormien kehittämiseksi, mikäli näihin liittyisi alalla toimivien kannalta epäedullisia vastuuvaikutuksia. Huomattava on myös, että ammattialojen hyvänä pidettävää käytäntöä koskevat normit saattavat olla osaksi eettisluonteisia, jolloin niiden on nimenomaan ajateltu olevan vaikutuksiltaan muita kuin välittömästi oikeudellisia.

VahL 5:1 :n mukaisten kriteerien uudelleenarvioinnin yhteydessä on tilaisuus harkita myös muita mahdollisia säännöstekstiin lisättäviä korvausperusteita. Tällaisia saattaisivat olla esimerkiksi:

- kvalifioitu tuottamuksen aste
- oikeussuhteen sopimuksenkaltaisuus
- vahingon määrä
- vahingonkärsijän erityinen korvaustarve.

Mainitut seikat ovat kuitenkin ilmeisesti sellaisia, että ne soveltuvat luontevimmin otettavaksi huomioon erittäin painavat syyt –kriteerin tai vastaavan yleislausekkeen perusteella, mikäli näille näkökohdille on aihetta antaa painoa korvauskelpoisuutta puoltavana seikkana. Edellä on jo käsitelty tuottamuksen merkitystä. Sopimuksenkaltaisuuden suhteen on todettava, että sen tunnusmerkkien kuvaaminen laissa olisi ilmeisen vaikea tehtävä. Lisäksi oikeuskäytännössä tapahtunut sopimusvastuun henkilöllisen ulottuvuuden laajentuminen tekee paljolti tarpeettomaksi sen, että oikeussuhteen sopimuksenkaltaisuus vaikuttaisi argumenttina VahL 5:1 :n soveltamisessa. Vahingon määrä ja vahingonkärsijän korvaustarve liittyvät usein yhteen. Yleisellä tasolla ei voitane sulkea pois sitä, etteivät nämä seikat voi joissakin tapauksissa olla varallisuusvahinkojen korvaamista puoltavia argumentteja. Sellaista soveltamiskäytäntöä, jossa näitä perusteita olisi pidetty ratkaisevina, ei kuitenkaan toistaiseksi ole kertynyt. Korvaustarpeen merkitystä vähentää lisäksi se, että varallisuusvahinkoriski ei useimmiten kohdistu yksityishenkilöihin vaan kysymys on pikemminkin elinkeinotoiminnan häiriintymisen aiheuttamista menetyksistä.

5.4. Erityislainsäädännön kehittäminen

Yleislakina toimivan vahingonkorvauslain mahdollisen tarkistamisen ohella varallisuusvahinkojen sääntelyssä on syytä kiinnittää huomiota myös erityislainsäädäntöön. Edellä selvitettyllä tavalla varallisuusvahinkoja koskevien korvaussäännösten määrä on suhteellisen runsas. Sellaisiin erityislakeihin, joissa säännellään varallisuusvahinkoriskin aikaansaavaa toimintaa, on varsin yleisesti otettu oma vahingonkorvaussäännöksensä, jonka mukaan tuottamuksellinen lain vaatimuksista poikkeava teko tai muulla tavoin määritelty menettely perustaa korvausvastuun. Säännösten ei ole yleensä vahvistettu, että säännös tarkoittaa nimenomaan puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaamista, mutta tämä on normaalisti selvää asiayhteyden perusteella.

Periaatteessa on ajateltavissa, että erityislainsäädäntöä pyritään käyttämään ensisijaisena varallisuusvahinkoja koskevana sääntelyinstrumenttina. Tämän mukaan voitaisiin selvittää, millä toimintaloikoilla on tässä suhteessa aukkoja, jonka jälkeen vastuunormistoa voitaisiin pyrkiä täydentämään joko lisäämällä olemassa olevaan lainsäädäntöön vahingonkorvaussäännöksiä tai antamalla kokonaan uutta lainsäädäntöä.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettu laki on oikeuskäytännöstä saatujen kokemusten perusteella selvin esimerkki erityislaista, jossa ei ole omaa korvaussääntöä ja jonka vastaisesta menettelystä aiheutuneita varallisuusvahinkoja joudutaan sen vuoksi arvioimaan vahingonkorvauslain nojalla. Julkisesti levitettyyn maksuttomaan informaatioon liittyvät vastuukysymykset ovat puolestaan esimerkki tilanneryhmästä, joka on kokonaan vaila erityissääntelyä.

Realistista ei liene pyrkiä sellaiseen erityislainsäädännön tarkistamishankkeeseen, jossa lainsäädäntö käytäisiin kauttaaltaan läpi sen arvioimiseksi, olisiko tarvetta vahingonkorvaussääntösten lisäämiseksi lakeihin. Myöskään ei liene todennäköistä, että uutta erityislainsäädäntöä voitaisiin tuottaa pelkästään varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuuden selvittämiseksi. Vahingonkorvauslain kehittäminen yleislakina tarjoaisi todennäköisesti riittävän perustan niiden vastuutilanteiden arviointiin, jotka ovat ilman erityissääntelyä.

Silloin kun varallisuusvahinkoriskien kannalta relevanttia erityissääntelyä muuten uudistetaan, on paikallaan nimenomaisesti selvittää korvauskelpoiset vahinkolajit. Edellä todetulla tavalla varallisuusvahinkojen asema erityislainsäädännön soveltamistilanteissa ei tietävästi ole aiheuttanut mainittavia epäselvyyksiä. Kokonaan ei kuitenkaan voida sulkea pois sitä, että varallisuusintressit saattavat jossakin erityislaissa olla sillä tavoin suojakohteen reuna-alueella, että varmoja päätelmiä ei yleisluonteisen korvaussäännöksen perusteella onnistuta tekemään. Tämän välttämiseksi erityislainsäädännössä voitaisiin nimenomaisesti mainita, että taloudellinen vahinko kuuluu vahingonkorvaussäännöksen perusteella korvattaviin vahinkoihin, tai asia voitaisiin ainakin todeta vahingonkorvaussäännöstä koskevissa lainvalmistelutöissä.

5.5. Sopimusvastuun soveltamisalan laajentaminen

Varallisuusvahinkojen korvaussuojan kannalta tärkeää on myös se, miten sopimusperusteisen vastuun soveltamisala määräytyy. Silloin kun vastuuta tietyssä henkilösuhteessa arvioidaan sopimusoikeudellisten vastuusääntöjen perusteella, vahingonkorvauslakia ei lain 1:1 :n soveltamisalasäännöksen mukaisesti sovelleta, vaan normipohjan muodostaa joko erityislainsäädäntö tai sopimusoikeuden yleiset opit. Varallisuusvahinkojen korvaaminen ilman VahL 5:1 :n kaltaisia erityisperusteita on tällöin kiistatonta.

Sopimusvastuun soveltamisalaan on kiinnitetty huomiota etenkin säädettäessä kuluttajan oikeudesta esittää korvausvaatimuksia sopimusketjussa muita kuin hänen välitöntä sopimus-kumppaniaan kohtaan. Sopimustyyppien monilukuisuus huomioon ottaen ei voida kuitenkaan käytännössä ajatella, että sopimusvastuun ulottuvuus voitaisiin kaikilta osin perustaa lakiin, vaan kehitys jäänee tältä osin väistämättä osaksi oikeuskäytännön varaan. Sellaista yleissääntöä, jossa määriteltäisiin sopimusoikeudellisten vastuusääntöjen soveltamisala niiden tilanteiden osalta, joissa ei ole kysymys varsinaisesta välittömästä sopimussuhteesta, on vaikea käytännössä ajatella.

Sopimusoikeudellisen lainsäädännön kehittämisessä on kuitenkin hyvä tiedostaa kolmansien tahojen merkitys, ja tilanteen niin salliessa nimenomaisesti selvittää, mihin henkilösuhteisiin sopimusoikeudellinen vastuu halutaan ulottaa. Lainsäädäntökehitys on tältä osin liittynyt lähinnä kuluttajansuojapäämäärien toteuttamiseen. Jatkossakin lienee aiheutta suhtautua varsin pidättyvästi siihen, että välittömän sopimussuhteen ylittävä vastuu avattaisiin kovin laajalti elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa. Tällaisiin vastuutilanteisiin liittyy huomattavan vaikeita ongelmia sen suhteen, miten eri sopimussuhteissa käytettävät erilaiset sopimuskohteen ominaisuuksia, vastuunrajoituksia, reklamaatioaikaa ym. koskevat sopimusehdot vaikuttavat sellaiseen sopimusoikeudelliseen vastuuseen, joka syntyy muiden kuin välittömien sopimuspuolten välille. Jos tällaista välittömän sopimussuhteen ylittävää vastuuta pidetään perusteltuna joissakin yritysosapuolten välisissä suhteissa, arviointi lienee pakostakin voimakkaan tapausidonnaista ja siitä syystä vaikeasti säänneltävää.

6. EHDOTUKSET

6.1. Yleistä

Tärkeä lähtökohta, jota varallisuusvahinkoja koskevan sääntelyn arvioinnissa on syytä korostaa, on varallisuusvahinkotapausten keskinäinen erilaisuus. Henkilö- ja esinevahingoista riippumattomia taloudellisia vahinkoja voi aiheutua hyvinkin erilaisissa yhteyksissä ja monenlaisen käyttäytymisen seurauksena. Kysymys on osittain elinkeinotoimintaan liittyvien toimintavapauksien laajuudesta. Toisaalta aihepiiriin kuuluu esimerkiksi aineettomien oikeuksien loukkaamistapauksia, sopimussuhdetta lähellä olevia tilanteita sekä vastikkeettomasti levitetyä informaatiota koskevia vastuukysymyksiä. Tilanteiden moninaisuuden vuoksi vahingonkorvauslain sisältämän yleissääntelyn on oltava joustavaa, ja se tulee voida sopeuttaa mahdollisiin tulevaisuudessa syntyviin uusiin vahinkotilanteisiin.

Varallisuusvahingot eivät ole olleet Suomessa systemaattisen kokonaisarvioinnin kohteena, vaan ne ovat immateriaalioikeuksien loukkauksiin liittyviä vahinkoja, hallintoelimiin kuuluvien vastuuta ja eräitä muita aihepiirejä likuun ottamatta jääneet lainsäädäntöprosesseissa suhteellisen hajanaisen huomion varaan.

6.2. Vahingonkorvauslain 5:1 :n uudistaminen

Edellä esitetyn perusteella ehdotan vahingonkorvauslain osalta seuraavaa:

- säilytetään vahingonkorvauslain 5:1 :n rangaistavaksi säädettyä tekoa ja julkisen vallan käyttämistä koskevat tunnusmerkit
- harkitaan, osoittaako vahingonkorvauslain 5:1 :n sisältämä ”erittäin painavat syyt” – ilmaisu parhaalla tavalla sitä, kuinka laajaksi varallisuusvahinkojen korvauspiiri halutaan määritellä
- lisätään hyvän tavan vastaisuus vahingonkorvauslain 5:1 :n mukaisiin korvausperusteisiin
- selvitetään, voidaanko säännökseen lisätä muita yksilöityjä korvausperusteita, vai onko muilta osin syytä tyytyä entisen kaltaiseen yleislausekkeeseen
- kiinnitetään erityistä huomiota virheellisellä informaatiolla muulle kuin sopimuskumppanille aiheutettuihin vahinkoihin ja käydään periaatteellinen keskustelu siitä, millaista vastuunormistoa tältä osin pidetään toivottavana
- selvitetään, onko esinevahingon ja puhtaan varallisuusvahingon määritelmiä syytä selkeyttää tiettyjen raja-alueelle sijoittuvien vahinkotyyppien vuoksi

- harkitaan sitä, halutaanko ns. kolmannelle aiheutetut vahingot jättää jatkossakin vahingonkorvauslain ulkopuolisten yleisten oppien varaan vai onko niitä tarkoituksenmukaista säännellä vahingonkorvauslaissa vahingonkorvauslain 5:1 :n tarkoittamista vahingoista erottuvana varallisuusvahinkojen erityislajina.

6.3. Erityislait

Erityislakien osalta ehdotan seuraavaa:

- täydennetään olemassa olevaa erityislainsäädäntöä vahingonkorvaussäännöksillä, mikäli tietoon tulee, että korvaussäännösten puuttuminen on joidenkin erityislakien soveltamisessa aiheuttanut epätietoisuutta tai että puhtaiden varallisuusvahinkojen korvauskelpoisuutta olisi tietyissä tapauksissa syytä säännellä vahingonkorvauslaista poikkeavalla tavalla (esimerkkinä tähän ryhmään kuuluvista laeista voidaan ensisijaisesti mainita sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettu laki)
- kiinnitetään tulevia vahingonkorvaussäännöksiä laadittaessa huomiota siihen, mitkä vahinkolajit korvaussäännöksen perusteella on tarkoitus korvata, ja selvennetään tätä kysymystä vähintäänkin lainvalmistelutöiden tasolla.

6.4. Sopimusperusteisen korvausvastuun soveltamisala

Sopimusperusteisen korvausvastuun soveltamisalan osalta ehdotan seuraavaa:

- tiedostetaan sopimusperusteisen vastuun käyttöalan koskevien muutosten merkitys puhtaiden varallisuusvahinkojen korvaamisen kannalta
- säilytetään vahingonkorvauslain 1:1 :n soveltamisalasäännöksen sisältämä sopimukseen perustuvaa vastuuta koskeva rajaus
- kuluttajansuojapäätösten niin vaatiessa annetaan uutta sääntelyä välittömän sopimussuhteen ylittävistä sopimusoikeudellisesta vastuusta
- jätetään sopimusoikeudellisen vastuun käyttöala elinkeinonharjoittajien välisten suhteiden osalta oikeuskäytännössä tapahtuvan kehityksen varaan.